

De voorbije weken kregen de leerkrachten en het overheidspensioen behoorlijk wat aandacht. Er waren de uitspraken van de vicegouverneur van de Nationale Bank, Luc Coene. Die stelde zonder meer de toekomst van de overheidspensioenen in vraag. De proefballon als zou een lineaire besparing van 1 % op de wedden van het onderwijspersoneel worden doorgevoerd, zorgde voor een lawine van negatieve reacties. Met ongerustheid wordt uitgekeken naar wat de uiteindelijke besparingsvoorstellen zullen worden.

Onderwijspersoneel en pensioenen in de branding

Onderwijs en de septembertoespraak 2009

Maandag 28 september hield minister-president Kris Peeters zijn septemberverklaring over de begrotingscontrole voor 2009 en de begrotingsopmaak van 2010. De economische en financiële crisis vormde onvermijdelijk de rode draad in zijn betoog. De moeilijke budgettaire omstandigheden drukten duidelijk hun stempel op de beleidsnota. De regering staat voor een aartsmoeilijke taak. Het zal veel creativiteit en koorddanses vragen om het budget onder controle te houden zonder een economische heropleving in de weg te staan.

"We willen ons hoofd niet in het zand steken en zullen dus de tering naar de nering zetten. De gezamenlijke welvaart in Vlaanderen zal tegen het einde van 2009 met 3,1 % afgenomen zijn. Op een jaar tijd zijn er 4.678 ondememers die de boeken hebben moeten neerleggen. Eind augustus zaten 226.899 Vlamingen zonder werk. Dat zijn zware conclusies", aldus Kris Peeters. Hij stelde een realistische en daadkrachtige aanpak van de gevolgen van de crisis voor zonder sociaal bloedbad. Daarvoor wil hij een nieuw beleid initiëren dat in eerste instantie gericht zal zijn op "de bestrijding van de gevolgen van de crisis, op het vernieuwen van het DNA van onze economie, op de zorgvragen die er zijn en op de uitbouw van een vernieuwd sociaal beleid."

Wij vernemen dat de minister-president geen besparingen wil doorvoeren in de vitale sectoren van onze samenleving. Het lijkt erop dat het onderwijs

wel in de klappen zal delen. Dat verontrust ons. Wel verklaarde Peeters dat de gemiddelde omkadering in het onderwijs niet zal dalen.

Verder komt het onderwijs in de hele septembertoespraak nauwelijks ter sprake. Terwijl in de regeringsverklaring nog gesteld wordt dat ook uitstekend onderwijs verdere vernieuwing nodig heeft en er met het concept van de 'lerende Vlaming' moet gewerkt worden aan "een cultuur van persoonlijkeheidsontwikkeling met kansen voor elk talent, aan de valorisatie van competenties, aan een aantrekkelijke school met een moderne infrastructuur en met mogelijkheden voor levenslang leren voor leerlingen en voor leraren", stelt Peeters nu enkel op het eind van zijn toespraak dat de regering blijft geloven in (onder meer) "de kracht van ons uitstekend onderwijs". In even vage termen verzekert hij de bevolking dat er zelfs in moeilijke tijden genoeg middelen moeten voorzien worden om deze en andere troeven te versterken. Het is nu aan de minister van Onderwijs om te bedenken hoe hij binnen de vooropgestelde krappe budgettaire grenzen die mistige belofte in concrete maatregelen kan omzetten.

Aantal vacatures stijgt fors. Te weinig leerkrachten

Het aantal openstaande onderwijsbetrekkingen is sterk toegenomen. Directeuren vertellen ons dat ze, zelfs na vele tientallen telefoons, niemand vinden om een openstaande plaats in te vullen. Het nieuwe schooljaar is nog maar een maand geleden begonnen. Wat als de griep onder het onderwijspersoneel toeslaat?

Met te weinig leerkrachten valt geen goed onderwijs te organiseren. Opvallend is ook dat in het basisonderwijs het aantal vacatures dubbel zo sterk is gestegen dan in de eerste twee graden van het secundair onderwijs. Dat heeft zeker te maken met de manier waarop de personeelsleden van het basisonderwijs overbelast worden met taken en opdrachten die niet tot hun hoofdopdracht behoren, met het gebrek aan respect voor de prestatie-regels en de dikwijls te grote betutteling van vakbekwame kleuteronderwijzers en onderwijzers. Dat is alvast iets waar het COV de komende maanden op inzet: met de medewerking van de schoolbesturen, de directeurs en al onze vakbondsafgevaardigden moeten resultaten vlug merkbaar zijn. Werkdruk, planlast, goede arbeidsomstandigheden... zijn essentieel om goede leerkrachten aan te trekken en in het onderwijs te houden.

Onderwijsminister Pascal Smet laat de Vlor voorstellen formuleren om het lerarentekort aantrekkelijker te maken. Het valt te betwijfelen of de Vlor erin zal slagen echt aansluiting te vinden met wat jonge mensen vandaag doet kiezen voor het beroep van leraar. Wij zijn ervan overtuigd dat oude paden best verlaten worden. Het COV wil in de eerste plaats het debat kansen geven in de schoolteams. De studie *Leraars. Profiel van een beroeps-groep* biedt daartoe een stevige basis. We vragen daarom dat onze vakbondsafgevaardigden het debat over de aantrekkelijkheid van het lerarenberoep op gang trekken in de scholen. In het voorjaar van 2010 brengen we hun bevindingen samen. Dan formuleren we onze standpunten en

voorstellen. De stem van de leraren moet het luïdst klinken.

Besparingen: liever niet en zeker niet lukraak

Een waslijst van mogelijke besparingen in het onderwijs heeft inmiddels Vlaanderen veroverd. Het begon met een lek naar de pers over een loonsverlaging van 1 % voor alle leraren.

De uiteindelijke voorstellen zijn nog niet gekend. Zodra dat wel het geval is, worden ze getoetst aan onze uitgangspunten. Als het moet, zal zonder aarzelen fel worden gereageerd.

Naar draagkracht en vermogen

De voorbije periode werd gul geld uitgedeeld zonder dat veel burgers daarom hadden gevraagd. Vandaag is duidelijk geworden dat het gros van die middelen een betere bestemming had moeten krijgen. Onderwijs en welzijn bijvoorbeeld.

De overheid kan niet geven zonder te nemen. Belastingen moeten ervoor zorgen dat gemeenschapsvoorzieningen zoals onderwijs, zorg, welzijn... in stand kunnen worden gehouden en ook toegankelijk blijven voor elke burger, ook voor de zwaksten.

Onze schoolteams ervaren dag na dag hoe schrijnend de gevolgen zijn van armoede, werkloosheid... Schooltoelagen worden best selectief toegekend en moeten terecht komen bij wie dat geld nodig heeft. We willen een beleid dat zuinig omgaat met het overheidsgeld (dat is immers door de belastingbetaler bijeengebracht) en tevens ruim aandacht besteedt en focust op hen die het meest moeten worden ondersteund. Het COV-bestuur durft de uitdaging aangaan om - voor zover de doelstellingen van de overheid duidelijk en scherp sociaal worden gesteld - mee te denken over wat elke burger - naar draagkracht en vermogen - kan bijdragen om de crisis te bestrijden.

Niet door één of enkele beroeps categorieën, maar door iedereen. Niet alleen door de werkenden, maar ook door de kapitaalkrachtigen. Is het te veel gevraagd dat de politici (ministers, volksvertegenwoordigers...) een duidelijk signaal geven door zelf een stap te zetten en in te krimpen op hun wedde en vergoedingen? Meer doen met minder is voor veel politici zeker haalbaar. Maar dat kan men moeilijk nog verwachten van de mannen en vrouwen die dagelijks voor de klas staan.

Bepaalde besparingen?

Uiteindelijk is de (nieuwe) onderwijsminister er wel in geslaagd om het bedrag van de besparingen in 2010 en 2011 te beperken. Waar en hoe moet bespaard worden, zal binnenkort wel duidelijk worden. Het COV vraagt dat er geen besparingen doorgevoerd worden op de omkadering, die de

kinderen rechtstreeks ten goede komt. Van een loonsverlaging voor leraren alleen kan geen sprake zijn en de cao-afspraken moeten nagekomen worden.

Projecten, proeftuinen, geldverslindende organisaties, niet- of slecht functionerende overleginstancies, dure tijdschriften, expertisecentra... moeten sterk worden afgeslankt en desnoods zelfs worden afgeschaft. Uitgaven die door de onderwijsbegroting worden gedragen voor activiteiten die niet rechtstreeks ten goede komen aan het onderwijs, moeten worden gestopt. Andere departementen moeten mee de kosten dragen van nevenactiviteiten in het onderwijs die voor de maatschappij belangrijk zijn. Wij denken daarbij aan buitenschoolse opvang, aspecten van verhoging van de kleuterparticipatie, gezondheidsaspecten, enz. Het is duidelijk dat besparingen op leerlingenomkadering al helemaal uit den boze zijn.

Het is ook tijd om een ernstig debat op te starten over de leefbaarheid van scholen. Dan gaat het om schaalgrootte, vestigingsplaatsen, administratieve en logistieke ondersteuning, de scholengemeenschappen...

De tering naar de nering zetten onder druk van een tekort aan middelen biedt de kans om de eerder genomen beslissing over de maximumfactuur versneld terug te schroeven. Door geen rekening te houden met schoolkenmerken, met nieuwe maatschappelijke realiteiten blijft het beoogde resultaat uit en worden veel scholen tot kunst- en vliegwerk verplicht.

Overheidspensioenen: kop van jut

De overheidspensioenen zijn de laatste jaren meer dan eens kop van jut in discussies over de kosten van de vergrijzing en de verschillen tussen werknemers en ambtenaren op het vlak van pensioenen.

In een recent interview in *De Standaard* richtte ook Luc Coene, vicegouverneur van de Nationale Bank, zijn pijlen op de hoge overheidspensioenen. "De tegenstelling tussen de gewone pensioenen en de overheidspensioenen zal vroeg of laat moeten worden aangepakt. Maatschappelijk en politiek kun je dat verschil niet blijven aanvaarden", aldus de gewezen kabinetschef van Guy Verhofstadt.

Toch zijn wij ervan overtuigd dat het onze plicht is als vakbond om telkens weer op de bres te gaan staan om het specifieke stelsel van de overheidspensioenen van ingrepen te vrijwaren.

We zullen niet ontkennen dat er wel degelijk een kloof bestaat tussen de werknemerspensioenen en die van de ambtenaren. Een studie van de

OESO leert echter dat het pensioen van het overheids personeel bij ons gelijk is aan het pensioen van de gemiddelde Europese werknemer. Zouden we dan niet beter ijveren voor een stijging van de werknemerspensioenen in plaats van te blijven hameren op het beperken van de pensioenen van het overheids personeel?

Uitgesteld loon: dat moet zo blijven

Al sinds 1844 geldt de stelregel dat het pensioen van de ambtenaar een loon is voor bewezen diensten. Daarmee heeft het principe van het uitgesteld loon dus een lange staat van dienst. Ook vandaag blijft die redenering voor ons juistheid behouden. Zelfs al zijn er op het vlak van loon duidelijk inhaalbewegingen geweest, en ook al kende een aantal loonsbestanddelen zoals de eindejaarspremie en het vakantiegeld een gestage groei, toch kunnen wij niet toestaan dat het overheids personeel op het moment van de pensionering geconfronteerd wordt met een verarming. Een gepensioneerde moet kunnen beschikken over een inkomen dat hem of haar in staat stelt de levensstandaard die hij of zij tijdens de actieve loopbaan genoot, grotendeels verder te zetten.

We mogen niet vergeten dat het overheids pensioen vaak het enige pensioen is van de ambtenaren. Zij genieten niet van extralegale voordelen tijdens de actieve loopbaan, noch van een aanvullend pensioen dat, als het wordt uitgekeerd als een kapitaal, nauwelijks belast wordt. Koplopers op het vlak van hoge pensioenen zijn dus niet de ambtenaren, maar de werknemers met een goed aanvullend pensioen.

Maak juiste vergelijkingen

Een vergelijking tussen de hoogste pensioenen van ambtenaren en werknemers illustreert die stelling. Gemiddeld bedraagt een hoog ambtenarenpensioen 3.160 euro bruto. Netto blijft er nog 1.960 euro over. 71 % van de werknemers met een hoog pensioen heeft ook een aanvullend pensioen. Professor Berghman van de KULeuven becijferde dat een op rust gesteld werknemer met een hoog pensioen gemiddeld kan rekenen op een wettelijk pensioen van 1.770 euro en een aanvullend pensioen van 1.021 euro. Omdat de meeste werknemers hun aanvullend pensioen laten uitkeren als een kapitaal, vloeit daarvan niets terug naar Vadertje Staat en houdt de gepensioneerde maandelijks zo'n 2.251 euro over, bijna 300 euro meer dus dan een ambtenaar met recht op een hoog pensioen.

Het probleem ligt met andere woorden niet in de kloof tussen het ambtenaren- en het werknemerspensioen. Het gemiddeld werknemerspensioen is vandaag te laag. Daaraan wordt niet verholpen door te schieten op de overheidspensioenen. Die moeten gevrijwaard blijven.

Romain Maes
algemeen secretaris